

АРХІТЕКТУРА ТА МИСТЕЦТВОЗНАВСТВО

Авула А.І.

студентка,

Національна академія образотворчого мистецтва і архітектури

МОНУМЕНТАЛЬНО-САКРАЛЬНИЙ ОБРАЗ ТЕРНОВОГО ВІНЦЯ ЯК СИМВОЛУ ХРИСТА У СВІТОВОМУ МИСТЕЦТВІ

Терновий вінець являє собою одну із святих реліквій Ісуса Христа. Загалом до нас дійшли й інші реліквії, такі як: хітон Ісуса, фрагменти хреста Господнього, цвяхи, чаша, спис, дари волхвів, колона бичування, флакон із кров'ю Ісуса, таблиця, туринська плащаниця, сандалії.

Терновий вінець належить до групи реліквій, які були взяті на Голгофі одразу після розп'яття. Виглядав він не як обруч, яким він зображується практично у всій християнській іконографії, а як зв'язані між собою колючки у формі шапки.

У багатьох народів в давнину існував звичай прикрашати голову монарха або чоло переможця вінком. Зазвичай матеріалом служили гілки якоїсь пахучої рослини або квіти. Однак чоло Ісуса ж увінчали вінцем від терня. Ніхто достеменно не знає, що за рослина під цим ховається. Оригінальне грецьке слово, яке зазвичай перекладається як «терен», не дає однозначної відповіді на це питання, оскільки позначає не більше, ніж рослина з гострими шипами і колючками, досить гнучка, щоб сплести з неї вінок. Як встановив Зібер (Sieber), найбільш підходящим «кандидатом» на роль тернового вінця Спасителя був – *Lucium spinosum* [4].

Коли римські воїни «коронували» Спасителя, то був такий собі страшний жарт. Так вони висміювали те, що він називав себе царем юдейським. «А воины отвели Его внутрь двора, то есть в преторию, и собрали весь полк, и одели Его в багряницу, и, сплетши терновый венец, возложили на Него; и начали приветствовать Его: радуйся, Царь Иудейский! И били Его по голове тростью, и плевали на Него, и, становясь на колени, кланялись Ему. Когда же насмеялись над Ним, сняли с Него багряницу, одели Его в собственные одежды Его и повели Его, чтобы распять Его» [2, 21].

Це була така пародія на коронування цезарів. Тільки в дійсності їм на голову одягали лавровий вінець, а в руки давали жезл – як символ величі, влади, перемоги, а Христу одягли терновий вінець і дали в руку палицю. На жаль, така розвага римської казарми існувала в той час і була описана багатьма античними авторами. Тоді не тільки юдеї, а й увесь інший світ, в особі римських воїнів, відкинув Христа. Але після Його воскресіння терновий вінець, стає символом перемоги життя над смертю. І уособлює божественне походження Христа. Вінець ревно охороняли ранні християни, а в IV і V століттях він був відкритий для поклоніння в Сіонській базиліці, де залишався до 1063 року. Після цього, разом зі священним списом він був перенесений з Єрусалиму до Константинополя, де зберігався в храмі при імператорському палаці. Довгий час більшість святинь християнського світу зберігалася в Візантійській Імперії.

До наших днів зберігся опис реліквій страстей Христових, зроблений Миколою Месарітом – ключарем государевого храму. Воно було складене в 1200 році, тобто рівно за чотири роки до розграбовування Константинополя хрестоносцями. Ось що він пише: «Першим для поклоніння пропонується терновий вінець. Ще зеленіючий, квітучий і залишається нетлінним, так як був причетний до безсмертя від дотику чола

Христа. На вигляд він негрубий, при дотику не колючий, виглядає багато колірним, і якщо можна було б доторкнутися – гладкий і ніжний» [3, 128].

У 1204 року сталася подія, що остаточно розділила церкву на західну і східну. Католики-хрестоносці штурмом взяли Константинополь. Те, що починалося як звільнення Єрусалиму від іновірців, закінчилося розбійним нападом на будинок церкви-сестри. Встановивши тут свою імперію і власний патріархат без малого на шістдесят років, лицарі варварськи розграбували Візантію. Частина святинь була назавжди втрачена, частина – розкрадена і розтягнута по всій Європі. Під час правління латинського імператора Балдуїна II королю Франції Людовіку IX були продані численні християнські святині, що знаходилися в Константинополі, серед яких був і Терновий вінець Спасителя.

У серпні 1238 король Людовик, прозваний Святим за свою віру і велике благочестя, урочисто зустрів цю святиню за 40 км від Парижа. Людовик зняв з себе всі королівські регалії і взуття і разом зі своїм братом ніс її на плечах.

У 1241 році в Париж була принесена частка Хреста Господнього. У рекордні строки, з 1243 по 1248 рр., Для цих реліквій в центрі Парижа на острові Сіте була споруджена Сент-Шапель – Свята каплиця, один із шедеврів готичної архітектури – на будівництво якої було витрачено грошей в два рази більше, ніж коштував сам Терновий вінець. Разом з вінцем і фрагментом чесного хреста тут зберігався також один з цвяхів, вбитий в тіло Христа. Тернові шипи, а їх було близько 70, були як дарунок направлені до соборів і храмів різних християнських країн. Під час революції Сент-Шапель була закрита, а святині перенесені в Національну бібліотеку. Завдяки конкордату 1801 року, між Наполеоном I і римським папою святині були повернуті паризькому архієпископу.

У 1806 році Терновий вінець та інші святині, запаяні в спеціальні скляні капсули, були розміщені в скарбниці собору Notre-Dame de Paris. Скляний корпус складається з трьох однакових секторів, з'єднаних непрозорими перемичками. Ці перемички закривають місця розсічення вінця. Під час революції тернове плетіння з обережності було розрізано на три частини, щоб таємно вивезти із Парижа хоча б частину святині. Однак всі частини збереглися.

Багато художників, митців, письменників, мислителів, вчених працювали над проблематикою цього питання, зображували цю святу реліквію, як символ страждань Христа у своїх роботах.

Ось тільки частина відомих митців, що створили роботи на цю тему:

1. Мініатюра з «Псалтиру королеви Марії», «Христос у терновому вінці». Британська бібліотека, Royal 2 В VII л. 252 об., 1310-і роки.
2. Карло Кривеллі, «Оплакування», 1470, дерево, темпера, Філадельфія.
3. Ханс Мемлінг, «Чоловік скорбот», 1479, Мельбурн.
4. Альбрехт Дюрер, «Ісус у темниці», 1494 р., Карлсруе, худ. музей.
5. Лука Лейденський, «Чоловік скорбот», 1517, гравюра.
6. Ієронім Босх, «Несення хреста», 1516, Гент.
7. Ель Греко, «Христос», 1587–1596, овал 48.7x37.7, приватна колекція.
8. Гверчино, «Христос у терновому вінці», 1622 р., мідь, олія, Будапешт.
9. Геррит ван Хонтхорст, «Ісус у темниці», 1614 р., Рийкс музей.
10. Антонис ван Дейк, «Ессе Ното» деталь картини, 1625 р., Бірмінген.
11. Гвідо Рені, «Се, людина» 1639, музей Фіцуільям, Кембридж, Англія.
12. Маттіас Стома, «Знущання над Ісусом», 1639р., п.о., Каліфорнія.
13. Карл Блох, «Христос у терновому вінці», 1881 р., Музей Б. Янга, США.
14. Оделон Редон, «Христос і терновий вінець», 1900 р.
15. Ілля Рєпін, «Христос у терновому вінці», 1913, фреска [5].

Отже, дивлячись на ці роботи, можемо прослідкувати, як із трансформацією стилів і епох, цей сакральний сюжет залишається вічним. Він продовжує хвилювати душі, не лишаючи осторонь думки і серця людей. Адже, кожна розсудлива людина в певний момент життя замислюється над його сенсом, над смертю і вічністю, природою буття і над існуванням вищих сил. Так як ці артефакти є доказом і беззаперечним підтвердженням як таких, то вони мають надзвичайну значущість у впливі на силу віри людей, а отже, і на все світове мистецтво та світобудову в цілому.

Якщо дивитись як цей артефакт вплинув на інші галузі, то на прикладі Блез Паскаля, можна сказати, що надзвичайно. Адже великий вчений, надихнувся на головну працю його життя – «Апологію християнства», або «Думки» завдяки чарівному зціленню племінниці. Яка мала тяжке захворювання сльозоточивої фістули і приклавшись до тернового вінця фантастичним шляхом одужала. Після цього Блез Паскаль навіть змінив свою печатку – на ній з'явився терновий вінець і новий девіз: «Знаю, в Кого увірував» [4].

У статтях про Ісуса Христа Паскаль виступає як захисник віри, доводячи, що особистість Ісуса реальна, а не легендарна. Посилаючись на пророцтва Старого Завіту, він переконує читача у вірності Нового Завіту. Такі його слова: «Пусть же рассмотрит человек всю природу в ее высоком и полном...Эта бесконечная сфера, центр коей везде, а окружность нигде. Наконец, самое осязательное свидетельство всемогущества Божия, это то, что наше воображение теряется в этой мысли» [1].

Отже, терновий вінець, сам-по-собі сприймається як невід'ємна частина образу Ісуса Христа, Символізує його муки, страждання і чарівне воскресіння. Він є одним з символів християнської віри. Має неабиякий вплив на хід історії і світ сьогодення. В історії мистецтв відіграє ведучу роль, адже сакралізація біблійних сюжетів є невід'ємною частиною релігії.

Список використаних джерел:

1. Блез Паскаль. «Мысли», Стаття І. Общее понятие о человеке.
2. Евангелие от Марка, Новый Завет, Республика, 1994, глава 15, стихи 16–20.
3. Николай Месарит. Декалог о реликвиях страстей, хранящийся в ц. Богоматери Фаросской в Константинополе // Реликвии в искусстве и культуре восточнохристианского мира. Тезисы докладов. М., 2000.
4. Новий Заповіт. Тимофія 1 Бог зміцнює віруючого в силі. – К. : 2012.
5. Макавейський М.К. Магістерська робота «Археологія історії страждань Господа Ісуса Христа» / М.К. Макавейський. К., 2007.
6. Словарь библейского богословия [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://krotov.info/spravki/4_faith_bible/nz_ill/nz_ill_157_tern.html

Андрусенко Г.М.

студентка,

Національна академія образотворчого мистецтва і архітектури

СТИЛІСТИЧНЕ ЗОБРАЖЕННЯ ВАВИЛОНСЬКОЇ ВЕЖІ В МИСТЕЦТВІ ВІД СТАРОДАВНІХ ЧАСІВ ДО СУЧАСНОСТІ

Людина вперше спробувала піднятися в небо самим простим способом: по сходинках. «Ану збудуймо собі місто й вежу з верхом до неба та й утворім собі ім'я, щоб ми не розпоршувались по всій землі» [7, с. 11]. Маленька історія із Біблії давала